

# Graven en ploeteren in stadsafval

Ben de Graaf

Bij het ontgronden en bouwrijp maken van de Molengronden, het gebied aan de Koedijk en Larenseweg, ben ik op een oude stortplaats van stadsafval gestoten. De storting vond plaats in de 19de eeuw, ik denk in de periode 1870 tot ca. 1900.

**E**r werd onderzoek gedaan naar bodemverontreiniging op het terrein van de gemeentebestrating. Er stond daar een houten werktuigenloods aan de Nieuwe Beek en ernaast lagen de sportvelden van Sportclub Lochem. Hier werden een paar kuilen gegraven, men trof hier een dikke laag afval aan van wel 1,5 meter dikte en hierin vond ik ontzettend veel glas- en aardewerk.



Diverse inktpotjes ca. 1890-1930



Zalfpotjes 1850-1900

De gronden moesten worden gesaneerd van de provincie Gelderland. Besloten was om alles tegelijk te doen, dus ook op de locatie van de sportvelden. Bijna alles werd afgegraven en in depot gezet. Er lag een berg grond van wel 15 meter hoogte en een lengte van ca. 50 meter. Deze grond moest allemaal over een trommelzeef en het personeel van de firma Rekro uit Raalte stond toe dat ik daar bij aanwezig was. (Uiteraard met speciale toestemming want het ging tenslotte om verontreinigde grond.)

## Bijzondere vondsten

Het materiaal dat hier op de zeef achter bleef was geweldig. Een greep uit het materiaal: jeneverkruiken, mineraalwaterkruiken uit het Rijnland, glazen inktpotjes in alle modellen en kleuren glas, zalfpotjes en bakjes van porselein. Deze waren vaak bestemd voor de tandpasta, porselein was toen in de mode als verpakkingsmateriaal. Ook flesjes voor hoestdrank waren veel aanwezig, ze kwamen uit Engeland en Frankrijk met prachtige merken erop afgebeeld. Een ander materiaal was aardewerk in de vorm van kleine kruikjes (porselein), sommige hadden een opschrift, bijvoorbeeld "Japan soya". Deze dienden als verpakking van sojasaus, de voorloper van onze ketjap. Het is veelvuldig ingevoerd vanuit Japan, het was een smaakstof. De uitvoerhaven was Decima, waar de VOC in de 17<sup>de</sup> eeuw was begonnen met de export. Gemberpotten waren ook in de mode, de rijkere inwoners konden zich deze luxe permitteren. Het zijn prachtige beschilderde potten met meest Chinese afbeeldingen. Ook zijn er veel stremselfjes van aardewerk gevonden, deze waren van gres, een hard gebakken soort aardewerk. Enkele hadden een merkje uit Frankrijk en Engeland. Stremsel werd op de boerderij gebruikt voor de productie van kaas.

Al het materiaal valt nu onder de noemer Industriële archeologie. Het merendeel is machinaal gemaakt en geeft een leuk beeld van wat er toen al als verpakkingsmateriaal in de handel was.

## Een greep uit de verschillende andere vondsten

Er zijn zelfs enkele ijzeren kanonskogels gevonden, het is niet uitgesloten dat deze er al gelegen hebben. Ze zijn op een diepte van ca. 60 cm op de overgang van stortmateriaal naar het eigenlijke zandpakket gevonden. Uit welke periode ze zijn, is niet met zekerheid te zeggen.

Er zijn kammen van been gevonden en de resten van borstels van walvisbalein. Verder porseleinen doppen van beugelflessen, o.a. van G.v.d.Berg, bierhandel in Lochem, W.G. Looyen-Lochem en de Coöp. Zuivelfabriek -Lochem. Tevens twee flessen van de Lochemsche Coöp. Stoom Zuivelfabriek - Lochem.

Twintig jaar geleden was er geen aandacht voor dergelijke plekken die als stort hebben gediend, maar nadat de milieuwetgeving zijn intrede deed, ging alle aandacht naar deze terreinen. In bijna elke stad in ons land komen dergelijke stortplaatsen aan het licht nu er nieuwbouwwijken worden neergezet.

### Het ontstaan van stortplaatsen

Vaak werden laagliggende terreinen en moerassen voor de stort gebruikt, zo ook de Molengronden . Het is niet uitgesloten dat hier leem is gedolven, dan denk ik aan de Pannenbakkerij, die aan de Larenseweg lag. Meestal werden lange sleuven gegraven van ca. 40 meter lengte, en een diepte van ca. 30 tot 60cm. Hierin bevond zich de leem. Het gehele Molengoer is afgezocht naar waar zich de meeste leem bevond. Zo is aan de Larenseweg tussen de Karpersmoat en de brug over de Berkel bij het leggen van een nieuwe riolering een pakket afval gevonden van zeker een meter dikte. Het leek wel of hier een complete apotheek in was gestort, ik had nog nooit zoveel glaswerk en zalfpotjes gezien! Het meeste was gesneuveld, maar er zijn enkele gave vondsten uit bewaard. Het is bijzonder interessant om eens een kijkje te nemen in wat onze voorouders aan



Gemberpotten 1820-1890 (China)



Soya kruikjes. 1800-1890(Japan)



2 Kanonkogels, gietijzer. vml; 17e -18e eeuw

verpakkingsmateriaal gebruikten. U zult begrijpen dat dit maar een greep is uit het vele spul dat is geborgen. Deze zomer hoop ik de vitrine weer te vullen met een greep uit de vele vondsten.

Tot zover de Molengronden en het recente afval. Later hoop ik op de vroege middeleeuwen terug te komen, die ook aan het licht zijn gekomen tijdens de ontgraving voor de nieuwbouw!